

Asperger og autisme

Bjørn Roar Vagle, seksjonsleder HAVO

Henvisning

Spesielle regler i saker som omhandler bruk av tvang og makt etter kapittel 9 Helse – og omsorgsloven

Økning i autisme

- Er det en epidemi? Hvorfor skjer økning?
- Overdiagnostisering?
- 1943 beskrev autisme (Kanner)
- 1944 Asperger....(normalt evnenivå)
- Høytfungerende autisme og Asperger...
skille ikke godt forstått

Punkter fra Hans Aspergers opprinnelige definisjon av asperger:

- Særinteresser
- Intellektualisering av følelser
- Liten empati og evne til å oppfatte sosiale signaler
- Klossete
- Merkelige fakter
- Svak håndskrift
- Svake i lagsport
- Egosentriske og lett i konflikt med andre

Gjennomgripende utviklingsforstyrrelse

Diagnoseverket ICD-10 autismespekterlidninger:

F84.0 Barneautisme

F84.1 Atypisk autisme

F84.2 Retts syndrom

F84.3 Annen disintegrativ forstyrrelse i barndommen

F84.4 Forstyrrelse med overaktivitet forbundet med psykisk utviklingshemning og bevegelsesstereotyper

F84.8 Andre spesifiserte gjennomgripende utviklingsforstyrrelser

F84.5 Aspergers syndrom

F84.9 Uspesifisert gjennomgripende utviklingsforstyrrelse

Årsaker autismespekterlidelse

- Vaksine har ingen sammenheng med autisme. Det finnes ingen som helst studier som viser dette (opprinnelig artikkel – metodisk uholdbar og forkastet).
- Neppe en årsak. Spekter av tilstander – spekter av årsaker.
- Eldre far – studier viser at det er en viss sammenheng
- Noen epilepsimedisiner under svangerskapet og noen infeksjoner.
- Men vet ikke hvorfor så få jenter har autisme (1 av 4 er jente)
- Tvillinger eneggete tvillinger. Deler genetisk informasjon, men 77 % har begge autisme. Toeggete tvillinger 31 %. Søskene < 20 %.
- Genetisk sammenheng er tydelig, men kan likevel ikke ut fra gen-funn si at personen har autismespekterlidelse
- Kan være et gen eller kombinasjoner av gen og/eller interaksjon med miljøbetingelser. Genetisk årsak er ikke ensbetydende med at er arvet fra mor eller far: Mutasjoner.

Diagnostisering

A Sosial samhandling

B Kommunikasjon

C Interesser / fleksibilitet

Asperger:

Minst to fra A og minst en fra C, og ikke utviklingshemning

Aspergerkriteriene er altså del A og C i autismerkriteriene

Normal eller tilnærmet normal utvikling, ikke minst språklig = asperger

2. Kriteriene for autisme:

A. Sosial samhandling

- Tydelig svekkelse i bruk av flere ikke-verbale atferder som blikkontakt, ansiktsuttrykk, kroppspositurer og gester for å regulere sosial samhandling
- Manglende utvikling av forhold til jevnaldrende som samsvarer med alderen, til tross for nok anledninger til å utvikle det
- Mangel på sosial eller emosjonell gjensidighet som viser seg ved svekkete eller avvikende reaksjoner på andre personers følelser, eller mangel på tilpasning av atferd etter sosial sammenheng, eller svak sammenheng mellom sosial, emosjonell og kommunikativ atferd. **Theory of mind**
- Mangel på spontan deling av glede, interesser eller prestasjoner med andre (som mangel på å vise, hente eller peke ut ting for andre som personen er interessert i).

B. Kommunikasjon

- Sen eller ingen utvikling av talespråk (uten at barnet forsøker å veie opp dette ved hjelp av annen kommunikasjon i form av gester og mimikk)
- Hos personer som har språk er det en tydelig svekkelse i evnen til å begynne eller fortsette en samtale med andre
- Stereotyp og repeterende talespråk, eller avvikende talespråk
- Mangel på variert, spontan fantasilek eller leking ved å imitere andre i samsvar med utviklingsnivå

C. Interesser

- Omfattende opptatthet av en eller flere stereotype og snevre interessesemønstre som er unormale i innhold eller fokus, eller en eller flere interesser som er unormalt intense eller snevre, om enn ikke unormale i innhold eller fokus.
- Tilsynelatende tvangsmessigfølging av spesielle, ikke-funksjonelle rutiner og ritualer
- Stereotype og repeterende motoriske faktorer (vridning eller vifting av hånd eller fingre, eller komplekse bevegelser med hele kroppen)
- Vedvarende opptatthet av deler av objekter (slik som lukt, kjenne på overflate eller lyd eller vibrering som de lager).

Mer:

- "Forstyrrelsen må innebære klinisk vesentlige svekkelser sosialt, yrkesmessig og på andre viktige områder"
- "Svekkelsen i gjensidig sosial samhandling er stor og vedvarende"
- "Sosial svekkelse... er preget av en ensidig og eksentrisk tilnærming til andre"

Det gode liv...

«...kardemommeloven er veldig sterk forenkling. Det er derfor jeg liker Omraam Mikael Aivanhov og Simon Baron Cohen fordi det å være grei og snill er mer komplisert enn det høres ut som –faktisk! :-))» Sitat ung mann med ASD

Theory of mind

- Vansker med å tolke andres blikk
- Bokstavelig forståelse av ting som blir sagt
- Tendens til å bli oppfattet som respektløs og uhøflig
- Bemerkelsesverdig ærlig
- Forsinket i utviklingen i kunsten å argumentasjon, kompromiss, konfliktløsning
- Oppdager ikke at andre blir flau
- Behandler sosial informasjon intellektuelt (ikke intuisjon)
- Utmattelse etter sosiale sammenkomster

Ressurser

- God hukommelse- "pugge" ferdigheter
- Faktakunnskap
- Ofte svært god mekanisk leseferdigheter
- Utholdenhet
- Høy energi
- Utpreget nøyaktighet
 - Kan være kombinert med slurv på visse områder

Atferdsvansker

- Stahet, nekting og rigiditet
- Raserianfall, utagering og vold
- «Meltdown»
- Isolering og ensformig liv
- Dyrking av særinteresser
- Sjukanerende og krenkende atferd
- Alvorlig urenslighet
- Monolog, repeterende, «trettende»
- Rasing av inventar og andre ødeleggelse
- Sosialt invalidiserende atferd
- Andre store atferdsforstyrrelser

Tips til hvordan snakke med en som har Asperger?

- Avbryte lange monologer? Ja, og du kan være direkte. «Nok om det, nå må jeg si noe».
- Konkret spørsmål og ikke åpne «Hvordan har du det?»
- Ha «kjedelig» kroppsspråk, være direkte og spesifikk om råd
- Viktig informasjon skriftlig

Neppe særlig aktuelt på et legekontor:

- Unngå ironi, sarkasme, overdrivelser, å insinuere...

Finnes unntak – men dette er nok «grei» retningslinjer

Hva kan HAVO tilby?

- Psykoedukativt gruppetilbud
- Veiledning rundt miljøbehandling og tilrettelegging
- Noe individuell oppfølging

Respekt og anerkjennelse for at det vi andre tar for gitt er en gedigen utfordring

Justere forventninger

Formaninger, tilsnakk, «ta seg sammen»....

Takk for meg!